

Prețului

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa ou 1 fl. mai multa pe anu; — trimis cu post' in laintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numari singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserata,
se platestu pe sario séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a treia câte 6 cr. v. a. si peste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.
Preumeratiunile se pota face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postoi statului, adredate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 11.

Sibiu, 4/16 Februaru 1878.

Anulu I.

Dacoromanismulu in alegerile municipali.

(Fine.)

II. Dela 1867 situatiunea s'a schimbatu cu totulu. Nu scimu se se fia facutu una singura alegere seau denumire a vre unui romanu la vre-o functiune publica, unde se nu fia fostu pusa intre-barea principala, cà óre nu este dacoromanistu, séu inca ruditu cu vreunulu de aceea? Aci e loculu a cunósce notele caracteristice ale dacoromanismulu asia cumu este elu intielesu sub sistem'a actuale. Ori-ce romanu si-va fi facutu studiele sale in vre unu gimnasiu romanescu, este dacoromanistu din crescutu pâna in talpi. Ori-ce romanu ia parte la societati de lectura seau la asia numitele casine romane, este dacoromanistu. Ori-ce romanu se ocupa cu literatur'a romana si cetesce diarie romane, este dacoromanistu. Ori-ce romanu apara drepturile vre-unui individuu seau a vre-unei comune de nationalitate sa, este dacoromanistu. Ori-ce romanu cutéza a vorbi in adunari publice amestecate in limb'a sa nationale, este dacoromanistu.

Cu atátu mai periculosi dacoromanisti suntu aceia, cari lucra pentru inmultirea scoleloru romanesi si pentru cultur'a nostra nationale.

Aceste suntu notele caracteristice, pe care le potu aduce vrasmasii esistentiei nostre nationale spre a da o definitiune dacoromanismulu. Noi din parte-ne le subscriemu pe tóte aceste si declaramu prin urmare, cà in acestu sensu afara de vreo ducina de renegati, toti dela vladica pâna la opinea sumentu dacoromanisti. Alte note caracteristice nu potu aduce vrasmasii, pentru cà acele cari aru mai fi, cadu in categori'a inaltei tradari si totu odata in ale celei mai spurcate calumnii, prin urmare au a face cu tribunalile criminali, pre cumu este de esemplu intre o suta altele, processulu intentatu de dd. Dr. Ioanu Ratiu advocatu in Turd'a, Ioanu Cosiaru advocatu in Alba, si dn. Piposiu, carele de si se traganeza aprópe de doi ani, in fine cu inceputulu lunei venitorie totu va ajunge la pertractare. Nu esiste poporu pe suprafaci'a Europei, asupr'a carui-a se se fia aruncatu atâtea calumnii si denunciatiuni false in totu timpulu, pretotindeni, prin graiulu viu si prin scrisu, in acte publice si private, precumu s'au anuncatu si se mai arunca neincetatu in contr'a romaniloru. Pléca de unde vei vré in caletoria, ajunge in ori-ce societate ti

se va intemplá, cà-ci mai alesu déca vei remanea necunoscutu, vei audi vorbindu-se lucruri despre romani mai totu deauna alaturea cu capulu.

Adversarii voindu a ne inferá cu dacoromanismulu loru, se provóca intre altele fórte desu la demonstratiunile nationali, cari se intemplá mai inainte in Blasiu si pe airea in 3/15 maiu. Provocarea loru este cu multu mai perfida, de càtu cà se póta fi seriósa. Evenimentulu dela 15 maiu 1848 este trecutu intru tóte ameruntele sale in dominiulu istoriei. Actele adunárii publicate in mii de esemplarie, traduse in alte limbi, supuse spre aprobare monarchului prin deputatiuni solemne, coprinde lucruri diferitórie càtu ceriulu de pamentu de ale dacoromanismulu. Ce au cerutu romanii in Blasiu? Au cerutu emanciparea loru politica si religiosa, adeca sfarmarea totala a sierbitutei secularie; au mai cerutu unu lucru fórte mare, pentru a carui conserváre chiaru cele trei natiiu privilegiate versasera multu sange si multe lacrimi in cursu de seculi întregi, adeca: autonomi'a Transilvaniei. Au pretinsu totu odata, cà se tienemu cu totii in cugetu curatu la integritatea monarchiei, fora care romanii credea, cà nu voru fi siguri nici pe 24 de óre nici chiaru de esistenti'a nóstra; si romanii si-au confirmatu decisiunile loru de buna voi'a loru, neconstrinsi de nimeni, prin juramentu serbatorescu esitu din mii de guri. Acesta nu erá dacoromanismu si nu pentru acela s'au facutu hecatombele de romani pâna la numeru de 40 mii. Déca deci romanii si-aducu aminte in fia-care anu de acele dile mari historice, ei nu facu nimicu mai multu, de càtu aceea ce face ori-care poporu ajunsu la conscienti'a de sine-si, si ceea ce pretinde propri'a loru demnitate, in fine aceea ce face de esemplu poporulu magiaru la mii de ocazioni. Tóte ni se pótu luá, tóte ni se pótu interdice prin legi create inadinsu, dara memori'a fapteloru bune, rele, remase noue hereditate dela parintii nostrii, nu e in stare se ni-o rapésca nimeni.

Adversarii se mai provóca la câteva carti trecute in catalogulu librorum prohibitorum. Déca mersulu ideiloru si sentimentele unui poporu de 3 seau fia si de 30 milióne s'ar potea judecá numai dupa 5—6 carti, fia scolastece, fia de altele, elaborate seau traduse de ómeni particulari, fia-care pe raspunderea sa, atunci tóte poporale Europei ar' trebui se tréca de criminale si tradatorie. Cine nu

cunósce luptele secularie intestine ale Italianiloru pro si contra unitáti Italiei, ale Germaniloru pro si contra unitáti germane? Ce e dreptu, s'au luat si in acele tieri multe repressalii tiranice, si d. e. pentru unu teneru fanaticu cá Sand a fostu pedepsita fórte aspru întreg'a junimea germana de pe la universitati; dara tocma acele repressalii au avutu efectulu diametralu oppusu. Si in fine deca e vorb'a de propagande, fia acele de ori-ce natura, nici una censura de carti nu mai e in stare se le taie drumulu. Fórte bine scrisese Br. Nicolae Wesselényi batendu-si jocu de censur'a austriaca inainte de acésta cu 48 de ani: Opriti voi tóte cartile din lume, cà eu plecu in Anglia si in America si mi-le aducu de acolo intr'o biblioteca, pre care voi nu mi-o poteti luá cu nici unu pretiu, adeca in creerii miei. Mi-poteti voi scóte ideile din capatina? Nu le poteti; ér io suntu in stare se le comunicu ori cui voi vré, fara cà se ve ceru permissiunea vóstra. Pre cându scriá de aceste Wesselényi, diligeantulu imperatescu caletoria intre Vien'a si Transilvani'a numai de câte done ori in luna. De poterea vaporulu, de minunile electricitáti nu sciáu nimicu poporale acestoru tieri. Pe timpulu reactiunei dein 1850 erá vorba multa in Vien'a despre restabilirea censurei. Alesandru Bach, care pe atunci se facuse ministru, s'a opusu, aducându chiaru esemplulu seu si alu clubulu, din care facuse si elu parte pâna la 1848, cà-ci in acelu clubu se citea cartile cele mai strictu oprite din tóta Europ'a, in mani'a politiei si a censoriloru.

Se mai dice, cà romanii trecu de dacoromanisti din caus'a perseverarii loru in resistenti'a passiva. Unu pretecestu si acesta totu asia de nimicu cà tóte cele alalte. Aci inse avemu a face cu un'a din cestiunile cele mai importante, care merita a fi tractata inadinsu si cu sange rece. Romanii sciú fórte bine, cà din caus'a resistentiei loru passive ur'a si resbunarea contra loru deveni, deca se póte, si mai intensiva de câte fusese ea pâna atunci. Ei inse si'au alesu ur'a in locu de umilire si degradare servila.

Noi sumentu convinsi din adânculu sufletulu nostru, cà ori càtu se se fia supusu, umilitu si cuceritu romanii in anulu 1865—6, cându ar' fi fostu la alegerile dietali, ori si la cele municipali, dupa cumu decurgea ele in spiritulu legiloru vechi, capetele alegatoriloru romani totu asia ar fi fostu

Foisióra „Observatoriulu“.

Ómeni din Carpati.

Trad. de Petra-Petrescu.

(1 Continuare.)

Sórele se radicase binisioru pe ceriu cându in fine parasiramu umbr'a rece a fagetulu si ajunseramu la o poéna (unu locu deschisu), de unde ni se deschise unu prospectu minunatu asupra livediloru si pedúriloru asiédiate mai in diosu, si asupra unora din piscurile cele mai inalte, ale caroru corone de stânci mai multu eráu invelite de veluri de neguri.

Percurseramu o cale bunisióra, si, in considerarea strapatielorú urmatóre crediuramu de bine a face unu micu repausu. Intinsi pe érb'a carpatina, cu templele infierbentate recorite de o bóre lina, ér ochiulu incantatu de aspectulu tienutulu pacificu si tacutu, odihniramu cu multa placere, si, cá urechi'a inca se nu fia neocupata, ingrigira numerosii berbeci de la turmele, ce pasceau in poéna, la ai caroru grumazi resunau clopotele in departare. Cu tóte acestea, pacea gratiósá a acestoru tablouri carpatine, erá numai o dulce illusiune, cà-ci abea o óra inainte de sosirea nóstra, unulu din berbecii cei mai grasi, care se apropiase cu prea mare incredere de pedúre, cadiu préda ursulu, stepanulu mornaitoriu din pedúrele Carpatiloru.

Asiá relatá betranulu Vorescu unulu din pastori cu facia intristata, dupa cari povestitoriulu nu neglese in fine a laudá din respoteri virtutea, dorere, desiérta, a sa si a caniloru sei, dandu talhariulu impertinentu titularile cele mai oneróse. Vorescu miscá numai la tóte aceste din capu, si dicea cu blandetie: „Ei, bine, ce se faci, ursulu inca scie, ce e bunu“.

Petru inse, la primele vorbe ale pastoriulu se radica iute, si dupa terminarea raportulu, fora a dice unu cuventu, se duse inspre fundatur'a pedúrei, la marginea càrei-a pascea turm'a. Betranulu Vorescu privi dupa

elu suriendi, apoi imi dise facundu din capu: „Uita-te, domnule, asiá e elu. Candu e vorb'a de ursu se aprinde cá ésc'a, ér pentru o féta, dear fi si cea mai frumósá din tíera, nu si-misca nici man'a nici petiórele“.

„N'avea grige, mosiule, va veni si tempulu lui, dar en spune-mi, ale cui suntu turmele aceste?“

„A le mele, domnule“, respunse Vorescu nu fora óre-care mandria.

„Tóte?“

„Tóte, pâna in cele, cari pascu colo d'o parte; acelea suntu ale verulu Nicolae, a carui stâna e dreptu sub noi, pe colnicu“.

Me uitamu uimitu la vorbitoriulu, care stetea langa mine in simplu-i portu ciobanescu. fora nici o grigia. Socotindu aproximativu, turmele representau celu-pucinu 30,000 floreni, totusi proprietariulu loru de-si atátu de naintatu in etate, diu'a-nóptea, traia in periculi si lipse, cu munca si necasuri, precumu nu ai poté impune cu nici unu pretiu, nici celu mai seracu dileriu d'ai nostri.

„Drace“, strigai fora voia de odata, „atunci domniata esti omu bogatu. Dta ti-ai poté cumperá usioru o mosia minunata in siesurile roditóre, ai poté tiené servitori, ai poté lucui intr'o casa comóda si frumósá si se traiesci, cá unu boieru“.

Vorescu se uitá càtu-va spre pamentu, cá si cându aru cugetá asupra vorbeloru mele, dup'aceea dise cu zimbetu-i causticu: „Cu potintia fire-ar, onorate domnule, inse — multumita lui D-dieu suntu prea betranu pentru astfelu de nebunii; da, cá junisianu imi amblau si mie mai adese atari cugete prin capu, mai vertosu érn'a, candu viscolea, de ti-clantiana dintii chiaru in jocu, si pe candu cu betrán'a mama siedeamu langa vétra si faceamu la aschii si stindile. Inse candu flecareamu de visurile mele nebune, ea clatiná din capu si mi-spuse povestea cãnelui de oi, care satulu de gerulu si flamandrea din munti, de zolirea cu lupi si ursi, fugi intr'o cetate mare si frumósá pentru a si-cautá altu stepãnu. Noroculu aduse cu sine, ca in curendu isi aflá unu boieru avutu, care facundu-i-se mila de

elu, ilu primi in casa, ilu culcá pe perini moi si ii dete mamaliga, càtu potú se manance. Ast'a se continuá cate-va dile si cãnele erá fórte multumitu, in fine totusi i se facú uritu se siéda atáta dupa cuptoriu, si pentru schimbare, dorea bucurosu se mai fuga odata prin munti, a caroru haina alba de zapada stralucea atatu de pomposu. Dar petiórele se intiepenisera de mult'a trandavia, in càtu nu potú ajunge departe; afóra de aceea sgriburá atatu de tare, in càtu acusi, cu cód'a tupilata, se trase éra dupa cuptoriu, si multu n'o mai duse; se bolnavi si peri. — Asiá mi-povestea dens'a, si déca ii respundeamu, ca totusi imbetranescu multi cani domnesci, imi dise: fetulu meu, ast'a n'o pricepi tu. Acesti-a suntu cani domnesci, nascuti pentru lenevire, dara unu cane sdravenu de oi — crede, fetulu meu — va imbetrani numai in muntii aspri din patri'a sa, mancandu pucinu si astenindu multu. Si éta, domnule, eu cugetu, ca bun'a mea mama nu a vorbitu unu neadeveru“.

Pe candu vorbea betranulu astfelu, din stan'a verulu lui Vorescu, esira unu barbatu si o femeia si intrara in pedúrea, ce acoperea cóstea tiepisia intre noi si stana; nu trecú multu, si ei se ivira in poéna si se apropiara de noi.

„Sciamu bine, ca verulu Nicolae nu va lasá se asteptámu multu dupa elu“, dise Vorescu; „dar cumu vine betranulu la o féta asia frumósá, care se potrivese cu elu cá capriór'a cu brósc'a“.

Si intr'adeveru, drastic'a asemenare a Vorescului erá deplinu justificata, cà-ci o parechia mai nepotrivita nu se potea inchipui.

Nicolae erá diformu, micu, uritu si semená pâna intr'unu pèru cu figurile imaginarie din povestile nostre. Tovarasi'a lui, din contra, erá o féta inalta, plina de potere, in juneti'a cea mai frumósá, si privindu-o cumu se suiá la dealu in usioru-i costumulu nationalu, care numai de abia acoperea formele-i elegante, cu camesia-i cosuta cu flori si infrumsetiata cu unu feliu de materia colorata, tienendu cu drept'a-i nervósa unu ulcioru greu pe pletele ei negre si gróse, éra stang'a radiemandu-o pe sioldulu voluptuosu — figur'a superba nu avea

sparte, multi din ei totu asia aru fi fostu omoriti, si cei mai multi totu in asia modu brutale ar' fi fostu goniti din'apoi spre a merge la urnele electorali si a votá pentru candidati de ale caroru nume nu audisera in viet'a lor; dela functiunile publice romanii aru fi fostu delaturati totu cá si astadi; diarele i-aru fi insultatu si innegritu totu in modulu cumu o face „Hon“, „Közvélemény“, „Kelet“ si nenumerate altele.

Din acestea inchieiamu cu tota certitudinea castigata intr'o serie lunga de ani, cá nu sentimentele antipatriotice suntu adeverat'a cauza a persecutiunei acestui poporu, ci cu totulu altele, cunoscuta noue toturoru, in cátu aru fi pierdere de tempu a le mai numerá si aci. Le constatase pe acelea chiaru si nemuritoriulu Iosifu II prin documente publice. Dar' tóte acele nu voru descuragia intru nimicu pe romanii; ei isi voru implini detoriile cátra statu platindu darile de bani si de sange, si voru merge inainte.*)

Déca altii suntu de saritu in apa fóra functiuni publice; déca altii nu sciu se se sustiena de cátu numai din tesaurulu statului; noi nu vomu inceta de a dice romanilor: faceti ori-cumu veti sci, deschide-ti-ve isvóra de subsistentia din ori-ce parti, numai ca se nu fiti necessitati a recurge la vreo mama vitrega.

Ungari'a.

Rescála in comitatulu Severinului.

(Fostulu confiniu militariu).

Sub acestu titlu aflám in diarele magiare din capitala reporturi sensationale despre evenimentele ce se petrecura in timpul mai recinte printre poporulu nostru romanu din desfiintiatulu confiniu militariu, anume in cerculu Bozovicului, comitatulu Severinului; despre cari evenimente cetimu in Fói'a magiara „Temesi-Lapok“, cá poporulu agítatu de matadorii nationalisti si corifeii politici, s'a rescolatu cu forti'a brutala in contr'a auctoritatiloru politice, civili si judecatoresci, au pusu man'a si au maltractatu greu si de mórté pre pretorele cercului, si cá inversiunarea poporului degenerata in formala revolta a luat dimensiuni atátu de periculóse si amenintátorie pentru pacea si liniscea publica a intregului teritoriu confinariu, in cátu auctoritatile locali, nu mai suntu in stare a preveni prin remedie politiene estinderea pericului,

*) „A Hon“ Nr. 19. Discutandu alegerile din comitatulu Hunádorei, pe langa ce intanea adeverulu in modu perfidu, apoi nu are cuvinte de ajunsu spre a inferá pe romanii si patriotismulu lor.

nevoia de nici o dovéda istorica, ca in vinele ei curge sange de Romanu.

De altmintrea, Nicolae, pe langa tóta diformitatea lui, nu erá hebeucu. Elu se apropiá de noi cu unu surisu indestulatoriu si dupa ce me salutá cu unu complimentu mare, strigá voiosu: „Ei, vere Vorescu, nu mai cunosci copila fratelui meu?“

„Capil'a fratelui teu?“

„Cine alta? Se intielege, erá catu unu pumnu, candu a plecatu tatalu ei preste granitia, la Transilvania.“

„Cumu, ast'a e Annunti'a?“ intrebá Vorescu totu uimitu, privindu cu placere evidenta la copil'a frumósa, care, rosindu de privirile nóstre, puse ulciorulu la pamentu, apoi intinse cu gustu pe érbá o penzatura de inu grósa, dar alba cá crinulu; pe urma scóse din corfit'a adusa de Nicolae, branza untósa de oi, mamaliga si óue fierte bine.

„Poftiti, domnule, luati, cátu ve place“ dise amicabilu Nicolae. „Mancari mai bune nu avemu, dar aceste vi le dám din tóta ánim'a.“

„Dar' ce e caus'a d'a venitu Annunti'a la tine, asia de odata pe neasceptate, preste granitia?“ intrebá Vorescu, pe cándu eu urmai invitarea fóra multa ceremonia, si am trasu odata din tóta ánim'a din ulceorulu intinsu cu gratia de Annunti'a, care ulceoru nu continea de cátu lapte próspetu de capra, o beutura, care la munte pretiuesce fórté multu.

„Ce a adus'o aici?“ intrebá si Nicolae, „ei, nu binele, dupa cumu se intempla in lume, mum'a ei morise, precumu scii, de cáti-va ani, ér tatalu ei, in septeman'a trecuta, amblandu dupa o óia perduta, cadit de p'o stanca. Acumu biét'a féta erá singura, si dupa ingroparea parintelui ei, veni la mine, unde e bine-primita.“

Annunti'a, care inca totu stetea inaintea nóstra, fiindu ca dupa obiceiulu tiei nu se cuvina la o féta se siéda comod inaintea unui „domnu“, privea medítandu la pamentu si cu mán'a-i mica, atinsa de sóre, sterse o lacrima din ochiu-i intristatu, dar in minutulu celu mai de aprópe, unu surisu veselu se aretá pe faci'a-i senina cá o di de primavéra, audiendu pe Vorescu glumindu: „credu, vere, ca e bine primita la tine, dar, vedi, are nisce mán'i, in cátu mai nu te-ai bucurá, candu aru veni lucrulu la certa.“

„Dieu, asia e vere“, intari Nicolae, dar „fet'a se jóca si cu lucru, cá máti'a cu siórecele.“ (Va urma.)

ci fusera constrinse a cere asistentia militara, carea s'a si comandatu acolo, adeca o compania de soldati din garnisón'a „Temisiorii“ si alt'a din a „Bisericeii-albe“, plecându cu trenulu calei ferate spre Anin'a si de acolo mai departe.

Dar' pre candu „Temesi-Lapok“ afirma, cá agitatiunea si rescála poporului din Bozovicu s'a escatu pentru alegerea de notariu comunalu, — diariulu magiaru „Alföld“ ce apare in Aradu, in Nr. 34 de domineca, 10 Febr. a. c. intr'o corespondintia 'si introduce raportulu asia:

„Ceea-ce voiu sè comunicu prin aceste ordine, e asia de revoltatoriu de sange, cátu in istori'a patriei ungare nu-i mai cunoscu parec'i'a“ (Mit jelen sora-imban közölni fogok, oly vértlázító, hogy a magyar haza történetében pártját nem ismerem). Dupa acésta emotiunata si sanguinica indicare, corespondintele depinge evenimentulu cu colorii triste. Dar tocmai in momentul candu scriemu aceste si candu eramu sè continuamu reproducerea celor ce contine mai departe amintit'a corespondintia, atunci chiar bine-venitu ni sosí unu raportu de asemene intielesu, dela o persóna amica, démna de totu crediementulu, carea, aflandu-se acolo, este mai competenta a ni chiarificá adeverat'a stare a lucrului spre orientarea nóstra, respective a stimabilului publicu cetitoriu.

„Éca reportulu in intregu cuprinsulu seu:

— 8 Februaru nou 1878. (Din comitatulu Severinului). Lectorulu nostri li este cunoscutu, cá cu ocasiunea provincialisarei confiniului militariu banaticu bravulu regimentu confinariu romano-banaticu Nro. 13, dupace densulu a custatu mai multu de un'a suta de ani si a participatu cu gloria la tóte resbelele, ce le a avutu Austri'a in acestu lungu tempu, s'a strafornatu in anul 1873 in unu Comitatu nou cu numele: comitatulu Severinu, unguresce Szörény vármegye.

Acestu nou comitatu esista dara numai de 5 ani, si totusi catu de lunga este istori'a lui!

Aparatulu constitucionale alu renumitei administratiuni politice a patriei nóstre s'a introdusu prin aceea mai antaiu, cá s'a denumitu de prefectu séu comite supremu unu arménu din Ibasfaleu in Transilvani'a cu numele Bogdan Jakabb. Acestu'i s'au datu de mentori Episcopulu greco-cat. de atunci alu Lugosiului, acum reposatulu si fia ertatulu Joannu Olteanu, apoi comitele supremu alu Timisiului Ormos Zsigmond. Cu amintirea acestoru doi barbati de statu cugetu a fi disu totulu. Bietulu Bogdan Jakabb facu inse curendu fiasco si fú inlocuitu in calitate de comisariu regescu cu deputatulu dietalu Nicolau de Ujfalussi din . . . Maramuresiu. Acestu domnu se apucá de organizarea comitatului. De si invicinatele Comitate Carasiu si Timisiu au chiaru abundantia de barbati apti si probati in administratiune, apoi ca vecini cunoscatu si de imprejurarile fostului confiniu, totusi mai tóte posturile de ceva insemnate se implea prin ómeni adusi din Marmati'a, éra celelalte se conferiau la nisce némuri ale unui Ministru ung. reg. Ici coala li se scóte ochii si romaniloru, cari forméza 90% ale poporatiunei comitatului, cu cáte unu postisioru secundariu, pre la asia numitulu scaunu orfanalu.

Aparatulu se pune in lucrare. Inainte de tóte se introduce limb'a ungréscá, pe care nu o sciu, nu o pricepu 99% ale poporatiunei comitatului. Aparatulu incéta, nu mai lucra. Ce este de facutu? Se aducemu notari comunali séu cercuali din afara, cari sciu unguresce. Poporulu cáne cánesce se invoiesce la acésta mesura si votéza salarie bunisióre pentru notari. Vine dío'a alegerei notariloru. Representantiele comunale dorescu se aléga pe cutare candidat, carele intrunesce tóte conditionile si are calificatiunea prescisa de lege, inse szolgabiroulu li spune, pe acela nu-lu poteti alege, cá-ci nu voiesce Comitatu (fiesce pentru-cá este romanu, si Mari'a Sa dela comitatu este de parere, cá la ce se mai aduca romanii in acestu comitatu, cá fara de aceea suntu destui, Mari'a Sa are lipsa de unguri barbati probati si patrioti buni). Poporulu se intarita, éra szolgabiroulu introduce pe candidatulu seu cu forti'a in oficiu.

In Bozovicu esista o scóla centrala, pe carea ómenii din frica se nu li tramita de invetiatoriu vre unu jidovu botezatu, séu nebotezatu, séu vre unu literatu de prin cafenelele Buda-Pestei, o au declarat de confesionala gr.-or. si a fostu pana eri alalta eri sustienuta din ladile comuneloru romane gr.-or. ale acelu cercu.

Comitatulu opresce contribuirele din ladile comunale pentru sustinerea acelei scoli. Ómenii setosi de invetiatura si scóla alérga cu petitiuni in tóte partile. Nimenea nu li ajuta si nu le pote ajuta. Este sistema, este principiu fundamentalu modernu a nu se sprijini si ajuta scólele confessionale. Poporulu plange, suspina si 'si da ultimulu cruceriu din pung'a sa privata, ca se scape de fóme pe cei 3 invetiatori dela scól'a lor centrala.

Este vorb'a de intretinerea comunicatiuniloru comitatului, de care dela desfiintarea confiniului nu s'a mai fostu ingrijitu nimenea si prin urmare au ajunsu in o stare, de calatorii 'si frangu grumazii pe ele. Comitatu elaboréza fara considerarea impregiurariloru si usului de sub fostulu confiniu unu proiectu, ilu pertractéza si decide in comitetulu seu administrativu si vrea se-lu escuteze. Poporulu afla inse, cá acésta modalitate este apasátore, ingreuetóre pentru elu, protestéza

si cere modificarea acelei mesuri. Domnii dela Comitatu inse vedu in acestu pasu alu poporului renitentia, si dispunu introducerea lui cu forti'a.

Locuitorii acestui Comitatu au unu fondu granicerescu de aprópe unu patrariu de milionu, destinatu pentru scopuri culturale filantropice etc. Fostii graniceri pretindu, cá acestu fondu se se administréze de cátra barbatii de incredere alesi de ei si din ei, cá proprietari eschisivi ai fondului. Domnii dela Comitatu suntu inse de alta parere si pretindu, cá sub priveghierea, control'a si presiedintia vicecomitelui denumitu, éra nu alesu, se se administréze si manipuleze acelu fondu si numai spre acele scopuri, ce le va placea Domniloru mari si mici. Poporulu este inversiunatu, necajitu si amaritu, cá nu i este permis, a dispune nici cu acea avere a sa, ce i-au castigatu-o parintii si mosii lui cu viati'a si sangele lor. Dara elu, poporulu rabda, suferé, inghite pana póte, dara in fine totu isbuenesce.

Asia in 5 fauru nou a. c. s'a intemplat unu evenimentu de totu rar la romanii. In comun'a Dalbusietiu din amintitulu comitatu alu Severinului, cerculu Bozovicu, szolgabiroulu esindu in faci'a locului, dupa unii, pentru adunarea obligatiuniloru fondului granicerescu din acea comuna, dupa altii pentru scóterea rescumpararei in bani a contei pentru intretinerea comunicatiuniloru comitatului, a fostu scosu de multimea poporului din cas'a comunala, batutu si maltratatu cá vai de elu. Éra cei doi barbati de securitate (Sicherheitswachmänner) au potutu scapa din manile poporului iritatu numai cu fug'a.

Acestu casu a alarmatu intréga Buda-Pest'a. La mandatulu Ministrului presiedinte a plecatu inca in 6 ale c. unu batalionu de ostasi din Timisiór'a la Bozovicu si Dalbusietiu cu calea ferata pana la Anin'a. Investigatiunea micsta politico-judiciala curge. Ne tememu, cá totu bietulu poporulu va trage scurt'a, cá-ci 'lu voru întreba numai, de ce s'a incercatu se'si faca elu dreptate dupa capulu lui, dara necasurile, cari l'au impinsu la acestu pasu desperatu, nu le va considera nimenea.“

Noi la acésta fidela si autentica descriere a evenimenteloru nu mai avemu nimicu alt'a de a mai observá, decátu a adaoge numai nepretentiós'a nóstra parere: cá dóra regimulu de statu si-va veni odata in ori, ca sè recunósca, cá poporulu romanu din granitia — ca nici care altulu din intrég'a monarchia — a fostu celu mai lealu, supusu, blándu si disciplinatu.

Mai dintr'odata cu scirile esite despre escessele din comitatulu Severinului in diarele magiare si germane, primiramu si a dóu'a corespondentia de la Bozovicu, pe care o alaturám la cea de susu, cu atatu mai vertosu, ca corespondentele a fostu de facia la un'a din scenele cele mai serióse, si ca dupa relatiunea densului, acelu escesu se presenta in colóre cu totulu diferitóre de cea data evenimentului de catra diarele magiare.

Corespondenti'a este urmatoarea:

In 31 ale lunei trecute unu frémetu ne usitatu sgdui liniscea paciuitulu opidu Bosovicu. Erá tropotulu si strigatele amenintátore ale locuitoriloru din doue comune — Siopotu si Ghibotiu, cari se imbuldia cá o unda pe stradele comunei, pana in aintea locuintiei pretorelui, aducédu cá pre nesce prizoneri pe haiducii ce-i trimesese pretorele in comunele lor pentru incassarea unoru repartitiuni, nelegali dupa cumu dicea ei. — In scurtu tempu fu piati'a plina de ómeni. Dlu pretoru Szabo vediendu mass'a aceea turburata ce'lu amenintá pentru scóterea „repartitiunei.“ se asecurá intre patru pareti si preferi a vorbi de la feréstra. A descrie iritatiunea poporului si cele vorbite aci, imi este imposibilu intr'o corespondentia. Turburatorii linisicei publice (dupa cumu se numescu ómeni de acestia desperati) parasira locasiulu pretorului numai dupa ce ii spusera, cá pentru repartitiuni de acelea se nu mai trimita haiduci in comunele lor, cá nu le va ambla bine. Cu deosebire fusera molcomiti din partea unoru domni onesti din locu.

Ér' in 3 l. c. Dlu pretore isi cercá altmentrelea noroculu. Se duse elu insusi cu pandurii sei in alta comuna numita Dalbosietiu, socotindu cá asia va fi mai norocosu cu adunarea repartitiunei. Vediendu insa cá nu se procopsesce, decise intru inalt'a lui intieptiune, ca se ia din banii adunati pentru contributiunea regéscá, atáta cátu face repartitiunea comunei. Asia spunu cei ce au fostu in apropierea densului.

Reflectandu la purcederea acést'a unu membru alu comunei (fostulu primariu), inganfatu pretore, carele se socotesce nu mai micu decátu vice-D-dieu, demandá panduriloru se'lu puna la inchisore. O strigare a bietului omu, pe care'lu scósera din cas'a com. cá se'lu inchida, fu de ajunsu cá se alarmede comun'a. Intr'unu momentu fu cas'a com. incungiurata, si fiindu in di de serbatóre, se adunara mai multe femei, — cá-ce ele siédu dumeneac'a pe strade — tote cu cate ceva in mana. Pe langa ele o multime de copii cu tetiuni. Szolgabireulu sè incuá in casa, dar indesiertu, cáci fetele graniciloru sparsera usi'a si 'lu scósera ttrándu'lu de petióre din casa afara, 'lu desbracara pana la camésia (visitandu'lu, ca nu au luat banii din cas'a comunala?) apoi mi-lu imblatira, 'lu scarmanara si éra imblatira. Un'a voi se-i taie capulu cu o barda si scapá cu elu netaiatu, numai asia, cá in momentul candu se ajunga bard'a pe capu, fu smfncitu — fóra voia — de multime, si bard'a ajunse lu pamentu. „Barbatii privéu numai din departare si mestecau unu hohotu printre vaiatarile szolgabireului. Acesta nu se au aperatu nimicu, ci se rugá numai de ertare. Dupa ce 'lu pisára cum se cade, 'lu facura scapatu si o luá bietu cátra casa smlsu de peru, cu capulu spartu si cu spatele batucite.“

Nu e nici-o indoiéla, cá investigatiunea oficiale va decurge cu tóte rigórea, cá inse ea va fi totu-odata plina de invetiatura.

In órele pre candu acestu Nr. se affá sub tipariu, ne veni spre publicare unu articlu dela B.-Pesta, in care se pune intrebarea cá: Unde sunt si ce facu deputatii de nationalitate romana alesi din diverse cercuri a le Ungariei (9 ori 10?) si trimisi la dieta in acestea dile de crisa suprema? Va esi in Nr. urmatoriu.

Romani'a.

Bucuresci, 1/13 Februariu. Déca cestiunea Basarabiei nu mai este la ordinea dilei in camere, ea inse a remasu pentru timpu indelungu obiectulu discussiunilor private in totu coprinsulu tieriei. Chiaru din districtele Basarabiei romanesci, dela a carei populatiune amestecata nu asteptá nimeni manifestatiuni patriotice sgomotóse, au venitu la Gubernu si Camera telegrame de felicitare si de incuragiare, ca se respinga in modu cathgoricu pretensiunea Rusiei, déca ea este facuta. Din declaratiunea domnului ministru presiedente I. Brateanu facuta in Camera ese, cá diplomati'a rusésca isi cercase noroculu la gubernulu romanescu numai in modu „oficiosu,” éra nu oficialu, adeca nu in numele suveranului seu; dupace inse M. Sa Domnulu 'ia spus'o lui Ignatieff rotundu, cá in tóta Romani'a nu se va affa unu singuru omu, care se cutedie a subscrie unu actu de asemenea spoliare, domnii diplomati rusesci isi retrasere de o camdata ghiarele. Ei voiserá se mai spari'a pe romani inca si cu pretestulu, cá retrocessiunea Basarabiei ar fi unu punctu de onóre pentru Rusi'a si o dorinti'a a imperatului, care ar voi se stérge urm'a din tractatulu de Parisu, cá Rusi'a in anulu 1856 ar fi perdutu vreo bucata din teritoriu seu. Acumu inse ese, cá ei si diariete muscalesci au abusatu de auctoritatea tiarului si incercarile loru sunt numai unu efectu alu trufiei muscalesci si alu unei rapacitati fórté usitate la ori-care armata invingatória. De candu lumea, invingatorii au luatú totu cátu au potutu si pana unde au ajunsu. Punctu-de onóre rusescu? Rusi'a puse man'a pe Basarabi'a numai in pacea dela Bucuresci 1812 in modulu celu mai nedreptu din lume si au tienut'o pana in anulu 1856; din contra, romanii au avut'o ca parte constitutiva a Moldovei multe sute de ani (v. documentulu de mai la vale). In totu casulu, a fostu unu mare norocu pentru Romani'a, cá cestiunea Basarabiei au alarmatu nu numai pe natiunea romana, ci pe Europ'a intréga inainte de inchiáierea pazei cu Turci'a, si mai inainte de a se tiené vreo conferentia européna ori congressu. Declaratiunea cathgorica, acelu absolutu Non possumus alu Camereloru si alu Gubernului Romaniéi, cumpanesce in ochii Europei cátu o batalia mare si crunta. „Ce a fostu alu nostru seculi intregi, ce ne-a recunoscutu Europ'a in anulu 1856 ca drépta proprietate a nóstra, nu potemu si nu voimu se dámu din man'a nóstra. Voimu integritatea teritoriului patriei nóstre cu ori-ce pretiu.” De aci inainte este datori'a Europei, nu numai se vorbésca multe si merunte, ci se si lucrédie. Ori actiune européna, ori renuntiare la libertatea si neutralitatea Dunarei si a Guriloru ei. — Dintr'o cerculara a ministrului Cogalniceanu aflamu, cá facie cu incetarea hostilitatiloru gubernulu Romaniéi a decisu a se restabili navigatiunea libera pe Dunare pana la Nicopole si esportarea cerealieloru cá in timpu normale. — Turci prisionieri totu mai vinu, in vreo trei dile câte 3—4 sute, éra in 26 Ian. st. v. dintr'odata 2.500. Lumea se intréba, cá déca in Constantinopole curgu negotiatunile de pace, pentru ce se mai facu atátea spese cu acelea transporturi de ómeni flamandi si golani. De altumentrea prea bine observa Romanulu din 12 Febr., cá dupa ce au trecutú 11 dile de candu armistitiulu e declaratú formalu si preliminariele pazei au fostu subsemnate, totusi adeveratele conditiuni ale pazei inca totu nu se sciú, de aceea „in Europ'a temerea de resbelu este mai mare de cátu ori-candu.”

Crucea rosia. Pe tóte persónele care au concursu cu ajutóriele loru la Crucea rosia, le va interessa se affe dupa inchiáierea din urma dela 16/28 Ianuariu starea cassei si a ambulantieloru sale. Asia dara dela infintiarea Crucei rosii.

Au intratu in cass'a ei bani lei n. 407,079.99
Au esitu „ „ 394,743.11

Remasi in casse 12336.88

In trei sectiuni de ambulantie si in 5 spitaluri tóte cu 564 paturi au fostu in cura 4428 bolnavi, din carii 3931 au esitu, 156 au muritu si au mai remasu in cautare 341. Cifre fórté interesante acestea si instructive.

Cu profunda dorere sufletesca, totu-odata inse imbolditi de unu sentimentu alu rusinarei patriotice

ne vedemu necesitati a reproduce dupa diarietele din Bucuresci una din faptele cele mai selbatece si barbabe, comise in centrulu capitalei de cátra doi individi emigrati acolo din Transilvani'a. Anume „Romani'a libera“ Nr. 210 din 29 Ian. v. descrie acea crima horibile precumu urmédia:

„Aséra s'á petrecutu o drama sangerósa in cafenéua Labes.

Pe la órele 7 si unu sfertu, intrá in acelu localu unu functionariu alu societati de asigurare, Romania, numitu Stefanu Circa, unde gasi pe unu vechiu adversariu alu seu in cestiuni matrimoniale, numitu Augustinu Sinceleanu*). Circa pe data ce isi vedú adversariulu, ilu chiama la o parte, unde urmara intre ei esplicari in termini pronuntati, si dupa acésta Circa aplicá cu unu bastonu grosu de trestie, dóua lovituri asia de tari in capulu lui Sinceleanu, in catu acesta ametitu, se rostogoli pe pamentu. In caderea 'i se mai lovi cu capulu fórté reu de marmor'a unei mese, si apoi de fiérelé ei.

Ametitu de greutatea lovituriloru, Sinceleanu statú câte-va momente nemiscatu la pamentu. Apoi se scula siovaindu, si crutiatu de adversariulu seu, se repedi spre paltonu, care era acatiatu intr'unu cuiu. Scóse din elu unu revolveru, cu care se apropie de adversariu'i, indreptandu-i arm'a in pieptu.

Celelaltu vedendu'lu inarmatu, baga mana in buzunariu si la momentu scóte si elu unu revolver. Astu-feliu incepú o adevérata lupta egala intre cei doi rivali. Ambii si-au golitu armele cu cate 8 focuri, tragendu in pieptu si in capu, si primindu amendoi mai multe glóntie, cari la Sinceleanu au causatu raniri periculóse.

Dupa ce si-au golitu armele cei doi luptatori, au venitu si agentii sigurantiei publice, cari i-au arestatu, ducendu pe Circa la politia, ér pe Sinceleanu ca gravu ranitu, la spitalulu Coltiea.

Publiculu in totu-d'auna asia numerosu in cafenéo'a Labes, a privitu incremenitu la lupta.

Mai suntu trei persóne ranite, dintre cari d. Hagi Angel, banchieru cunoscutu alu piétiéi nóstre, a primitu unu glontiu in gura. Ran'a dsale se dice a fi periculósa.

Glóntiele adversariiloru stau ca corpu alu delictului, infipte prin petiórele meseloru si prin paretii cafeenele.

E o adevérata minune, cumu de n'au fostu mai multe victime, fácia cu numerosulu publicu ce erá presentu.

Motivulu luptei dintre cei doi rivali, si aici ca mai in totu-deaun'a, e femeia.

Stef. Circa e casatoritu, avendu 4 copii. Cu tóte astea femeia l'a parasitu, traindu cu Sinceleanu. Tatalu de familia, in urm'a mai multoru somari, a alergatu la faptulu descrisu spre a'si salva si resbuna onórea conjugala.

Sinceleanu inainte de intrarea adversariului seu in cafenea, se asediase la o tabla de siacu cu unu amicu alu seu, A. P., de la care a fostu chiamatu pentru esplicarea cu care s'a inceputu lupt'a. Ast-feliu dintr'o lupta in miniatura a siahului, a esitu o adevérata lupta sangerósa.

Sinceleanu e unu fostu functionariu alu societati de asigurare, Romani'a.

(Cestiunea Basarabiei si a Deltei.)

(Urmare si fine.)

VII. Cá cu tóte aceste, Sultanulu Solimanu la 1538 (adeca 27 ani dupa inchiáierea Capitulatiei lui Bogdan cu Baiazid II au ruptu din trupulu Moldovei o parte fórté mare, si a nume unghiulu dintre Marea négra, Nistru si Prutu, impreuna cu cetatile Akerman si Chilia, in care au pusú garnisóne turcesci, si declarandu teritoriulu rasluitu de pamentu supusu (raié), l'au pusú sub ascultarea unui pasia, — urmare cu atátu mai contrarie tuturoru principieloru dreptatei, cu catu cauza ei n'au fostu alta, de cátu opunerea lui Petru Raresiu de a spori peskesiulu anualu de 4,000 galbeni, stipulatu prin Capitulatia din 1511, la suma de 10,000 galbeni, si alu preface in biru (tributu) ¹⁾.

VIII. Cá, afara de acésta, in anulu 1812 prin art. 4 alu Tractatului de pace de la Bucuresci, Inalt'a Pórta au cedatu Rusiei o parte mare din Moldova, precumu si tóta Basarabia, impreuna cu o parte a Deltei, statornicindu, ca Prutul, incependu de la loculu unde intrá in Moldova pana acolo unde se varsa in Dunare, ér de acolo malulu stangu alu Dunarei pana la Chilia si pana unde acestu riu se varsa in Mare, se fie linia de despartire a hotarului, inse cu acésta conditie, ca navigati'a se urméze a fi comuna amenduroru staturiloru, si ca insulele Dunarei, incependu de la Ismailu pana la Chilia, ca unele, ce suntu mai aprópe de malulu stangu, se fia sub stepanirea Rusiei;

*) Se dice a fi fetiorulu parochului din Cudgiru, fostu pe unu timpu scurtu si clericu din partea Lugosiului, apoi departatu.

¹⁾ Cantemir, Gesch. des osman. Reiches, pag. 282, nota 32. — Gebhardt, pag. 632.

IX. Cá I. Pórta, recunoscundu neputintia aplicatiei hotarului prin art. 4 alu tractatului de la Bucuresci, in anulu 1817, asia dar in timpu de pace, au mai cedatu Rusiei si cele doue mari insule din préjma Ismailulu, si a Chilie, adeca restulu Deltei dintre bratiulu Chilie si acelu alu Sulinei, dupa cum atestéza protocolulu incheiatu in Constantinopoli la 21 August 1817 intre I. Pórta si Ambasadorulu Rusiei de langa ea si intaritu prin art. 2 alu Conventiei de Akermanu din anulu 1826;

X. Cá la 1829 prin art. 3 alu tractatului de la Adrianopoli, I. Pórta au mai cedatu Rusiei si a doua Delta, dintre bratiulu Sulinei si acelu alu Santului Georgie, care ca parte intregitóre a Moldovei, prin capitulatii solemne, marturisite si intarite chiaru prin acelu tractatu (art. V) au fostu incredintiatiu protectiei imperiului Otomanu.

Pe langa aceste luandu in privire:

1. Cá tractatulu de Parisu se fie intrupatu in principatulu Moldovei;

2. Cá in teritoriulu cedatu de Rusia se cuprindu si Deltele Dunarei;

3. Cá mai susu citatulu tractatu prin art. 22 au pusú Principatele Romane si drepturile loru, asia dar si intregitatea teritoriala a acestoru tieri, sub garanti'a tuturoru puteriloru, care l'au subscrisu, si prin urmare au garantatu Principateloru Deltele Dunarei care s'au restituitu prin art. 21 alu aceluasi tractatu;

4. Cá prin art. 23 alu citatului tractatu Inalta Pórta s'au indatoritu intre altele a conserva Principateloru Romane si deplina libertate de comerciu si de navigatie;

Luandu in privire:

5. Cá art. 14 alu disulu tractatu au proclamatu libertatea Dunarei si inlaturarea tuturoru piediciloru navigatiei pe ea;

Luandu in privire:

6. Cá cu tóte aceste, in urma protocolului Conferintieloru de la Parisu din 6 Ianuarie 1857, Inalta Pórta au luatú in a ei nemidiolocita si exclusiva stepanire, totu teritoriulu cuprinsu in Deltele Dunarei;

Luandu in privire:

7. Cá modulu aplicatiei de astadi a acestei mesuri inchide cu totulu comunicatia directa a Moldovei cu Marea négra; cáci bratiulu Chilie, in a sa intregime, face astadi hotaru numai in cursulu lui de la Ismailu pana la Chilia si de acolo pana la Valcov, unde acelu bratiu se desparte in mai multi craci, ér de la Valcov inainte si pana la Mare s'au luatú de linia despartitóre a hotarului celu mai micu si mai departatu din acesti craci, si anume craculu Gáscei, carele nu numai nu este navigabilu nici macar pentru barce mici, ci in timpu de vara se póte trece chiar si pe diosu;

Luandu in privire:

8. Cá acestu hotaru nu numai au condamnatu porturile Reni, Ismailulu, Chilia si Valcov, odata atátu de inforite, la neaparata peire, ci inca au pusú pe Principatele Romane in totala neputintia de a se folosi de bine-facerile libertatii propriului loru riu si de a esercita dreptulu deplinei libertati de navigare si de comerciu, ce li s'au garantatu prin tractatulu de Parisu, dupa cumu se dovedesce din raporturile autoritatiloru militare si civile ale principatului Moldovei, (Vedi Anecsele), care nu lasa cea mai mica indoiéla despre necuviintiele noului hotaru si despre tristecele loru urmari;

Luandu in privire:

Cá insasi Inalt'a Pórta au recunoscutu prin acte formale, cá chiaru delimitati'a stipulata prin art. 4 din tractatulu de Bucuresci, prin care ea cedéza cu Basarabia si diumetate din riuulu Prutul, precumu si tóte insulele cele mici, dintre Ismailu si Chilia, nu se póte aplicá, si ca pentru acestu cuventu mai cedendu Rusiei in timpu de pace — in anulu 1817 — si insulele cele mari din préjma Ismailulu si a Chilie, ea de buna voia au intinsu hotarulu pana in bratiulu Sulinei.

Luandu in privire:

10. Cá acésta neputintia de aplicatie, care au motivatu in anulu 1817 intinderea hotarului pana in bratiulu Sulinei — si se affa descrisa cu atátu lamurire in art. 2 din conventi'a de la Akerman, — n'au incetatu a exista si pana astadi si inca intr'unu gradu multu mai mare, fiindu-ca Moldovei nu s'au inapoiatu nici macar insulele cele mici dintre Ismailu si Chilia, care s'au fostu datu Rusiei in anulu 1817, impreuna cu Basarabia;

Luandu in privire:

11. Cá motivele, care au servitu de basa la regularea hotareloru intre Rusia si Turcia, merita a fi luate in cea mai deaprópe consideratie si in folosulu Moldovei la asediarea hotareloru dintre ea si Turcia, cu atátu mai multu, cu cátu este obstesce sciutu, ca Moldova pana la cederea Basarabiei de catra Inalta Pórta in anulu 1812, au esercitatu fara cea mai mica impiedecare sau contestare, dreptulu liberei plutiri nu numai pe bratiulu Chilie in tóta a lui intindere, ci si pe cele-lalte bratiuri ale Dunarei, a carora curatire pana la pacea de la Adrianopole din 1829, era incredintiata numai parcalabiloru moldovenesci;

Luandu in privire:

12. Cá Moldova are necontestabilulu dreptu de a reclama totu teritoriulu cedatu de Rusia prin tractatulu de Parisu, fiindu-ca, dupa cum mai susu s'au doveditu, elu au fostu si este proprietate nealienabila si parte intregitóre a acestui principatu, care prin capitulatiile sale, puindu-se numai subt protecti'a imperiului Otomanu, nici o data n'au renuntiatu nici la deplin'a neatárnare a existentei sale politice si nationale, nici la intregitatea teritoriala, garantate prin capitulatiile incheiate cu I. Pórta, si prin urmare.

13. Cá principatele Romane suntú cu atátu mai multu in dreptate de a cere statornicirea unui hotaru favorabilu navigatiei si comertiului loru; asia dar modificarea hotarului de astadi, carele le-au luatú cu totulu putinti'a intrebuintiarei acestoru drepturi garantate de celu mai mare actu alu seculului nostru.

Adunarea ad-hoc a Moldovei, doresce si róga pe

puterile garante, se bine-voiesca a incuviintia rectificarea noului hotaru dintre principatul Moldovei si imperiulu Otomanu, prin o comisie européna, conformu cu ne-prescriptibilele drepturi de proprietate, de libertate, de navigatie si comertiu, garantate principatelor Romane prin art. 15, 21, 22, si 23 din tractatul de Paris.

5. Dec. 1857.

Raportatoru: K. Hurmuzache,
(subscrisi): Lascar Catargi, Manolaki Kostaki,
Petre Mavrogheni, Anastasie Panu, Dimitrie Ralet,
Vasile Sturdza, Constantin Hurmuzaki.

Sciri diverse.

(Necrologu.) Elis'a de Bott'a nascuta Varareanu, cá mama, An'a Monasterianu, nascuta Cav. de Bott'a, cá sora si sociulu ei Danielu Monasterianu, cá cumnatu, in numele loru, alu consangeniiloru si tuturoru conosciutiloru cu ánem'a franta de dorere anuncia mutarea de in viétia a pre iubitului filiu, frate si cumnatu Iosifu cavaleru de Bott'a, medicinistu, carele in urm'a unui morbu de pieptu, dupa suferintie îndelungate, domenea in 10 Februaru in 2 ore demaneti'a in etate de 23 ani se mutà la cele eterne. Remasitiile pamentesci Marti in 12 l. c. la 3 ore p. m. dupa ceremoni'a indatinata se petrecura de in „strad'a superiora a Carbuniloru Nr. 27“ pentru astrucare in cimetiulu comunu, cu care ocaziune suntu invitati a asistá toti consangeni si cunoscutii repausatului. Fia-i tierin'a usiora si memori'a neuitata! Clusiu, in 10 Februaru 1878.

(Propaganda patriarhála pentru adnecsarea Bosniei la monarchi'a austro-ungara.) Diariulu magiaru „Pesti-Naplo“ in Nr. 35 serie — dupa o corespondentia dela Bud. Cor. cá SS. Patriarchulu serbescu din Carlovétiu, parintele Procopiu Ivackovics distribue ajutórie, in sume insemnate printre crestini gr. or. din Bosni'a, facundu propaganda animatória, ca densi se céra cu infetire „adnecsarea loru“ la monarchi'a nostra austro-ungara; si acést'a nu fara scopu si interesu o face Patriarchulu — adaoe amintitulu diariu, — pentrucá prin factic'a adnecsare a Bosniaciloru, numerulu credintiosiloru s'aru inmult, respective provinci'a Patriarchatului serbescu s'aru mari fórté. Totu asemene scire are si diariulu opositionaliloru „Kelet-Népe“ in Nr. 38; dar' elu mai accentuéza: cá acést'a propaganda se cualifica de o agitatie evidenta, carea nici nu se póte inchipui (képzelhetlen), cá Patriarchulu se o fie intre-prinsu fara inspiratiunea, consentiementulu si ingagiamentulu contelui Andrassy si a ministrului-presiedinte Tisza, cari tientescu la adnecsarea mentionatei provincii slavice.

Nu suntemu plecati a dá crediementu acestoru scornituri diaristice tendentióse, de órace cunoscundu intieleptiunea si natur'a betranului prelatu alu bisericeii gr. or. serbe, nu-lu tienemu de capace pentru astfelu de uneltiri propagandistice; ér încátu privesce intentiunea séu pótt'a de adnecsare a Bosniei si Ertiegovinei, aceea pare-ni-se cá o se s'io puna domni in cuiu, cá-ci o paraliseza conditiunile de pacificare ce le dictá Russi'a invingatória Turciei umilite si infránté!

(Clubulu deputatiloru sasi in diet'a Ungariei) dupa cumu ne anuntia „Kelet“ din Clusiu in Nr. 34 de domineca, — fiindu ingagiatu de cátra regimu a spriginí cu votulu seu proiectulu de lege in cestiunea vamale ce tocmai acuma se desbate si sfortiéza cu multa animositate opositionala, — se fia pusu conditiunea, cá numai asia aru fi aplecatu a vota pentru proiectulu regimului, déca acesta va „delaturá pre comitii supremi Fr. Wächter si contele Kemény Gábor din posturile ce le ocupa ei astadi. Autenti'a acestei sciri o lasamu lui „Kelet“.

(Originea Romaniloru.) Multe absurditati se scriu despre noi, presté cari e bine se trecemu cu vederea. Urmatórea o reproducemu numai de curiositate:

La 4 16 Ianuariu d. dr. Fligier a tienutu la adunarea „societatiei antropologice din Vien'a“ o conferintia, prin care a combatutu parerea Romaniloru, ca poporulu loru s'ar trage de la vechii Romani. La intrarea lui Victoru Emanuelu in Roma au venitu felicitariile municipalitatiloru din Bucuresci si Iasi, in cari se dicea ca Italia este muma si a Romaniloru, deci la ocaziunea aceea mai multi invetiati italieni s'au pusu se cerceteze originea loru. Resultatulu a fostu, ca precumu formatiunea craniului la Romani este cu totulu deosebita de acea a Italianiloru, totu ast-felu nu este nici o inrudire intre aceste popóra. Originea sustinuta de Romani de la colonistii soldati din Italia, e unu fantomu, cá-ci resbóiele civile depopulasera Italia in-si inca înainte de Traianu si e istoricu constatatu (?) ca spre a colonisa tierle de la gurile Dunarii s'au luat populatiuni semitice (?) din Asi'a mica, din Sir'a s. a. Daca Romani aru avea cuventu sa-si deduca originea de la colonistii romani, atunci aru fi inruditi prin sange, nu cu Italianii, ci cu Jidanií (?). D. Fligier polemisesa contra lui Mommsen si-a altoru invetiati, cari iau limba romana dreptu dovada a originei italiene, si elu sustine ca Romani suntu coboritorii directi ai vechiloru Traci. Dintre popórale Traciei in-sa au primitu si alte limba latina si d-sa a sprijinitu acést'a tesa, aretandu ca si alte popóra, cu care cele de anteiu au venitu in contactu in epoc'a migratiunii, si-au apropiatu cu usurintia limba latina.

La tes'a acést'a a d-lui dr. Fligier raspunde „Tim-pulu“ prin câte-va observari.

1. Limb'a romana e unica in Europa, care n'are proprie vorbindu, dialecte. Pe o intindere de pamentu atátu de mare, despartiti prin munti si fluvii, romanii vorbescu o singura limba. Prin urmare elementele, din cari s'au zemislitu poporulu romanescu, n'au potutu se fia de cátu numai „doue“. In ori-ce casu in-sa semitii d-lui Fligier aru fi lasatu in limba o urma cátu de slaba, care in-sa nu se gasesce de locu. Sa presupunemu

ca tóte cuvintele semitice a disparutu, nu in-sa gátlejulu, cerulu gurii si paratusiulu loru, deci am gasi urme de „fonologia“ semitica iu limb'a romana, casu care ase-menea nu se intempla.

Am trebui sa avemu adi o limba latina, pronun-tiata jidovesce. Toti sciu in-sa, ca jidanií moderni de ex. chiaru de-o suta de ani se fia in tiara, nu sunt in stare se pronuntie romanesc.

3. Nu scimu cumu e istoricu constatatu, ca colo-nistii aru fi fostu semiti. „Ex toto orbe Romano“ a lui „Eutropius“ (singurul locu, ce vorbesce despre colo-nisare) nu póte fi interpretatu prin Siria, Asia mica s. a.

4. Daca colonistii ar fi fostu straini, ei n'ar fi pututu vorbi de cátu limb'a latina clasica. In limb'a romana se gasescu in-sa tocmai elementele unei latin tati archaice, ce nu se putuse pastra de cátu tocmai numai in Italia si nu la cei ce invetiau limb'a clasica a statului. Cine invatia adi francesce sau nemtiesce, in-vatia limb'a scrisa, nu cea vorbita prin tinuturi departate, in care s'au pastratu urmele limbii vechi.

5. Coborirea din Traci o negamu puru si simplu. Affirmanti obstat probatio. Daca n'ar exista acést'a regula salutara a logiceii elementare, ne-amu balabani vecinicu cu sute de mii de pareri. Póte c'am esi la urma si Chineji si Turcomani si totu ce aru pótti cineva. Prin simpla afirmare nu se dovedesce nimicu.

Cine a fostu Dacii, care au fostu limb'a loru, nu se scie nici pana astadi. Siguru s'ar putea deduce numai unu singuru lucru. La popórele din Dacia, ne-acceptandu pe celu romanu, trebuie sa se afe urme de fonologie dacica. (?? R.)

(Predicatorulu si Cartile sateanului romanu) continua a se publica si pe anulu acesta cu mare zelu si diligentia. Predicatorulu publica predice prelucrate dupa Ioanu-Gura de auru si dupa alti oratori celebri ai bisericeii; diverse tratate retorice si catechetice, morale, pastorale etc.; biografii de ale barbatiloru celebri in bisericeii romane etc. Din „Cartile sateanului rom.“ ese pe fia-care luna câte o fascióra de o cóla si mai bine. Pretiulu 4 fl. Ambele aparu in Gherla sub redactiunea d-lui N. F. Negrutiu.

(Program'a gimn. publicu rom. gr. or. din Bradu pe anulu scol. 1876/7.) Primiramu acést'a programa cu placere atátu mai mare, ca este cea antáiu de candu existe acestu gimnasiu. Cine scie intre câte lupte si sbuciumaturi s'a infintiatu acestu gimnasiu de 4 clase, va scí apretia devotamentulu si meritele fundatoriloru lui, precumu si a celoru 5 profesori, dintre cari d. propop. N. I. Mihaltianu, totu odata cá directoru, in-sa si pana in diu'a de astadi isi face importantulu seu serviciu gratuit. Numerulu scolariloru gimn. a fostu in an. tr. de 52. De altumintrea in Bradu pe langa acestu gimnasiu se afa si scóla normala de 4 clase, dintre cari cele doue de antáiu, suntu impreunate cu scóla poporala.

In fruntea acestei programe aflámu tractatulul titu-latu: Cestiunea Orthografie romane de d. Mihaltianu. In momentele de facia, candu cestiunea orthografie nostre este pusa din nou la ordinea dilei, acést'a dissertatiune in-sa merita atentiunea literatiloru nostri.

(„Femei'a romana“.) Din acestu diariu didacticu, care ese de la 1 Ianuariu, avemu pana acumu 8 nri. Diariulu apare sub directiunea dsiórei Maria Flechtenmacher si promite a dá o lectura fórté instructiva sexului femeiescu.

(Omoru barbaru in Sabiiu). Doi juni romani din locu traia de mai multu tempu in ura neimpacata unulu cu altulu. Domineca sér'a atátu acei doi cátu si alti juni se pusera pe beute intr'o cárciuma de aici. Esindu afóra, unulu din ei scotiendu unu cutítu mace-larescu ilu injunghia in gátu, er dupa-ce cadíu la pamentu ilu calca in petióre. Unele cá aceste sunt cele mai triste simptome de coruptiune in clasele inferiori ale societate nostre.

(Errate.) In foisióra Nr. trecut, aline'a ultima, sirulu alu 4, a se cetí: „la unu stejarel“ in locu de „cá unu steparelu“ — sirulu alu 17: „in ea“ in locu de „inca“.

Conversatiuni literarie.

Colectiunea de documente istorice a lui Eudoxiu E. Hormuzache *)

Meritele ilustrei familii Hormuzache pentru altariu, patria, tronu si natiune sunt asia de numeroase, drep-turile aceleia la recunoscinti'a nóstra a tuturoru sunt asia de mari, in cátu ar fi adeverata cutediare dela mine, a voi se le descriu pe acelea conformu justei Dvóstre asteptari. Aci voiu releva numai una fapta din cele mai inportante si mai celebre, din câte póte in-deplini in acést'a viétia una familia devotata binelui publicu si unu barbatu erudit, convinsu de imperiós'a necesitate de a se asecura venitoriulu unei natiuni prin unu studiu seriosu si cátu se póte mai perfectu alu trecutulu seu. Acea fapta se coprindé in minunat'a si póte unic'a colectiune de documente istorice vechi si mai noue, relative la istori'a patriei si a natiunei nóstre, remasa noue dela eruditulu barbatu Eudoxiu Hormuzache fiulu. In secolulu nostru natiunea nóstra sbiciulata cá totu deauna de unu destinu furtunosu, avú intre altele acea consolatiune mare, cá mai multi barbati de tali'a triumviriloru ardeleni Miculu, Stancanulu, Maioru s'au pusu cu tóte poterile loru, cá se ne desgrópe trecutulu de pe unde era mai de totu inmortentatu. A si successu in adeveru unoru barbati cá dr. med. Vasilie Popu, Nic. Balcescu, Timoteu Cipariu, dr. juris Alexandru Papiu Ilarianu, B. Petriceicu Hasdeu, episcopulu Melchisedecu, Ales. St. Siutulu, si la alti cátiva, cá se impla in acesti din urma treidieci de ani multime de lacune cascátórie

*) Din a dou'a conferentia tienuta la Sibiiu in Dec. 1877.

in istori'a patriei, a natiunei si a bisericeii si se alunge grós'a intunecime din treusele asia, in cátu astadi potemu se scimu neasemenatu mai multu, decátu au sciutu parintii si strabunii nostrii din tragedi'a nóstra, care la alte popóra mai fericite se numesce istoria. Totu acestu scopu ilu avuse si fericitulu Eudoxiu E. Hormuzache. Crescutu din cas'a parintésca cá si toti fratnii sei in sentimentele heredite dela nascatorii sei, adapatu in-scintiele mai inalte la celebr'a universitate din Vien'a, in-ca cá june avendu inaintea sa istori'a si dissertatiunile lui Petru Maioru, polemiile lui Damascenu Bojinca si Euthimiu Murgu, éra la cas'a parentésca chronicele vechi romanesci, a cunoscutu fóra mare greutate, cá mai lipsesce in-ca multu, pana se avemu istoria scrisa cu óresicare perfectiune. Asia junele jurisconsultu isi propusese in-cá din anii petrecuti la universitate, a se devota pentru adunarea de documente istorice.

Problema grea acést'a, la a carei deslegare se ceru mai multe cunoscintie specialu de limbi straine, prin urmare presupune, cá individulu devotatu ei nici se se mai ocupe cu altu-ceva in viétia sa. Dara acést'a marginire a ocupatiuniloru, séu vorbindu mai la intielesu, acea abnegare de sine, acea renuntiare la orice interesu personalu presupune, cá istoriculu scrutatoriu dispune de fonduri considerabili, atátu spre a se sustiené pre sine, cátu si spre a coperi spese fórté diverse si grele, ne-cesarie la caletorii, la petreceri in centruri mari, pe unde se afa bibliotece si archive secularie, cumu si istoriografi renumiti, in fine spre a cumpára unele do-cumente de valóre nepretiuata, pentru care li se ceru sume adesea exorbitante, precumu se intempla de es: si la colectiunile numismatiche. Pe airea spesele de acést'a natura se copere din fondurile publice a le statului, séu din a le unoru institute publice bogate, cumu societati academice, societati istorice, monastiri, ori din partea vreunui Mecenate, pre catu de luminatu, pre atáta si bogatu. In casulu de facia tóte spesele cerute la completarea acestei colectiuni vaste au fostu sub-ministrate istoriografulu pre cátu nu i s'afu ajunsu dela sine, numai de cátra cas'a Hormuzache, de unde si este cu dreptu, cá acea colectiune se pórté numele acestei familii ilustre. Intr'aceea, asupra mea cade placut'a datorita, cá si pana ce o veti avea dvóstra la mana, se ve tragu atentiunea, fia si numai asupra unei prea mici parti din trens'a; cá-ci a face recensiuinea colectiunii intregi, ar insemna cá voiesce cineva se deschida una cathedra pe unu anu de dile, inadinsu numai pentru acést'a colectiune.

Domnulu Dimitrie Sturdza, eruditulu membru alu Societatei academice romane, generosulu donatoriu alu unei colectiuni numismatiche romanesci unice in specialitatea sa, dupa ce se insarcinase de buna voi'a sa, din pietatea ce'lu caracterisedia asia de frumosu, cu ingrijirea editiunei documentelor de care ne este vorb'a, in una din siedintiele societatiei academice, pe langa ce comu-nicá colegiloru sei una interesanta schitia genealogica a familiei Hormuzache, insocita de câteva tras-uri din viétia istoriculu nostru, apoi nu lipsi tuotodata a trage atentiunea tuturoru asupra thesaurului lasatu natiunii, cá hereditate dela nemuritoriulu Eudoxiu. Eu voiu imita pe nobilele meu colegu; mie in-se'mi va lipsi acea maniera dulce si atragatória, cu care dn. Dim. Sturdza scie se farmece pe ascultatorii sei.

Resultatele labórei si ale cercetariloru la care s'a supusu Eudoxiu Hormuzache intr'unu periodu aprópe de ani treidieci, sunt reprezentate prin siepte volume gróse. Pentru-cá se potemu apretia, fia si numai cá prin o perspectiva din distantia mare, valórea acestei colectiuni pentru istori'a nóstra, avemu se scimu, cá Eudoxiu Hormuzache pe langa cele doue limbi vechi clasice si pe langa câteva europene moderne, cunoscea si dialecte slavice, cumu e limb'a polóna si rusésca, apoi limb'a vechia slava, in care se afa documente ne-numerate de acelea, care sunt absolutu necesarie la compunerea istoriei romaniloru si de es. a magiariloru. Relatiunile politice si in parte religióse a le poporulu romanescu cu popórale slave invecinate, sunt seculare, ele se intindu multu mai departe inapoi, decátu sunt epocele cunoscute pana acumu ale fundarei principatelor romanesci. De aici e simtita necesitatea de a lua in ajutoriu documentele vechi, câte se mai potu afa in limbele slavice. Chiaru si in istori'a Ungariei se simte mare lipsa de documente slavice, din care cauza istoriografii unguresci nu voru potea scapa de anevoiós'a in-carcare de a si-le cauta prin archivele Poloniei si ale Rusiei. Simtit-au acea necesitate si dn. Beniaminu de Kállay, fostu consulu generale in Belgradu, unulu din istoricii moderni ai Ungariei, candu s'a supusu la greo'a intrepridare de a scrie in limb'a sa materna istori'a Serbiei. Eudoxiu Hormuzache a culesu, descifratu si tradusu documente slavice din periódele cele mai intunecóse a le istoriei nóstre cu perseverantia data numai spiritelor alese si óre-si-cumu destinate de cátra Providentia, si de Geniulu natiunei pentru scopuri mari.

Totu cu acea perseverantia Hormuzache a sciutu se petruna intr'o lunga serie de ani prin cofiturele cele mai ascunse a le archivelor ces. regesci din Vien'a, unde in-ca pe la 1852 ajunsese pana la epoc'a pre cátu de memorabile, pre atátu de fatale dintre anii 1595—1602. Pana si corespondentie romanesci, remase din acelu timpu se afa in archivele Vienei, pe care istoriografulu nostru ni le aratá cu mare satisfaciune, ori-candu mer-geamu noi la densulu.

(Vá urma).

Cursulu monetelor in val. austr.

Vienna, 15 Februaru.

Galbinií imperat. de auru	fl.	5 64 cr.
Moneta de 20 franci	„	9 52 „
Imperiulu rusescu	„	9 70 „
Moneta germana de 20 marce	„	11 70 „
Sovereigns englesi	„	11 80 „
Lira turcésca	„	10 75 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	104 35 „